

4. Куйбіда В.С., Карпенко О.В., Наместнік В.В. Цифрове врядування в Україні: базові дефініції понятійно-категоріального апарату. Вісник Національної академії державного управління при президентові України. Серія “Державне управління”. 2018. №1. С. 5–11.

УДК 338.431: 338.439.6

РОЗВИТОК СУБ'ЄКТІВ АГРАРНОГО СЕКТОРУ В КОНТЕКСТІ ЗМІЦНЕННЯ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Шабатура Т. С., д.е.н., професор, завідувач кафедри,
e-mail: shabatura@osau.edu.ua

Одеський державний аграрний університет, м. Одеса, Україна

Сьогодні Україна все більше приймає участь в інтеграційних процесах, що відбивається на підвищенні значення аграрного сектору, як стратегічно важливої галузі національної економіки, що зумовлене його місцем в системі виробничих відносин та потужністю експортного потенціалу. Разом з цим, саме суб'єкти аграрного сектору виявилися найбільш уразливими до наслідків дії повномасштабної агресії Росії проти України, що насамперед негативно позначається на продовольчій безпеці як держави, так і країн світу.

Навіть у період панування світової пандемії COVID-19 виробництво сільськогосподарської продукції відзначалося позитивною тенденцією до зростання, залишаючи за аграрним сектором фундаментальну роль в забезпеченні продовольчої безпеки та ключове місце у створенні ВВП держави. Так, за офіційними даними державної служби статистики України серед секторів національної економіки в 2021 році сільське/лісове/рибне господарство займало 10,6%, трохи поступаючись оптовій та роздрібній торгівлі (13,8%) та випереджаючи переробну промисловість (10,3%) [1].

В цілому зростання виробництва сільськогосподарської продукції в Україні в 2021 році порівняно з 2020 роком становило 14,4%, насамперед, за рахунок нарощення виробничих обсягів аграрних підприємств на 19,2%, а також господарств населення – на 5,5% [2].

На відміну від інших секторів національної економіки, функціонування саме аграрного сектору відрізняється різноманітними інституційними формами організації виробництва з певними специфічними властивостями та ознаками. В цьому сенсі слід акцентувати увагу на фермерських господарствах, адже ця особлива форма аграрного господарювання займає понад 70 % від загальної кількості суб'єктів аграрного сектору та постійно зростає: станом на 1 січня 2022 року зареєстровано 48 868 фермерських господарств. Разом з цим, на долю фермерських господарств припадає лише 10–11% від загального обсягу виробництва продукції сільського господарства, тоді як домашні господарства

виробляють 37% валової аграрної продукції. Вагоме місце в структурі виробництва аграрної продукції відведено нефінансовим корпораціям та сектору загальнодержавного управління, адже на їх долю припадає понад 63% [1].

Слід відмітити, що протягом останніх років загальною тенденцією в аграрному секторі є спеціалізація корпоративного сектору на виробництві продукції рослинництва (80% зернових та 85–90% технічних культур), а індивідуального сектору на виробництві продукції тваринництва (виробництво м'яса яловичини та телятини у 2021 році складає 76,9% загального обсягу, виробництво молока – 68,2%).

Звертаючи увагу на той факт, що саме аграрний сектор економіки виступає фундаментом забезпечення національної продовольчої безпеки, то рівень забезпеченості населення основними продуктами харчування в Україні, насамперед, залежить від рівня показників ефективності розвитку суб'єктів аграрного сектору.

З метою верифікації інформаційної платформи дослідження стану продовольчої безпеки України доцільним є аналіз її рівня з використанням результатів Глобального індексу продовольчої безпеки (Global Food Security Index, GFSI), який агрегується з 59 індикаторів у розрізі таких чотирьох субіндексів: 1) фізична доступність продуктів харчування; 2) економічна доступність; 3) якість і безпека продовольства; 4) природні ресурси та стійкість.

Так, у 2022 за рівнем Глобального індексу продовольчої безпеки Україна посіла 71 місце із значенням 57,9, рейтинг якої знизився на 11 пункти порівняно з попереднім роком [3]. Насамперед, така негативна динаміка спровокована наслідками воєнної агресії російської федерації проти України. За розрахунками Київської школи економіки за три місяці війни прямі збитки аграрного сектору України становили 4,3 млрд. дол. США, в той час як непрямі втрати аграрного сектору оцінено у 23,3 млрд дол. США [4].

Цілком погоджуємося з думкою М.В. Негрей і О.В. Трофімцевої, які «до головних проблемам аграрного сектору, що спричинені військовими діями в Україні, відносять такі:

1. Окупація українських територій: руйнування виробничих потужностей, інфраструктури, проблеми організації посівної компанії, відсутність кормів для тварин, зупинка роботи сільськогосподарських підприємств, велика кількість замінованих територій (близько 100 тис. га – Чернігівська, Луганська, Донецька, Харківська, Херсонська, Запорізька, Київська області).

2. Проблеми з логістикою: блокування шляхів експорту сільськогосподарської продукції (зокрема, портів), руйнування транспортної інфраструктури, розрив/розсинхронізація логістичних ланцюгів всередині країни, так і назовні.

3. Зменшення обсягу внутрішнього ринку та зниження купівельної спроможності більшості українців. Дефіцит споживання українцями м'ясних і молочних продуктів, який спостерігався ще до війни, у воєнний час суттєво зріс.

4. Недостатність ресурсів для сільськогосподарського виробництва: дефіцит палива, брак кормів, дефіцит окремих видів добрив, нестача засобів захисту рослин, проблеми з матеріально-технічним забезпеченням, а також зростання цін на засоби виробництва аграрного сектору.

5. Проблеми з робочою силою: внутрішня та зовнішня міграція, мобілізація до ЗСУ, зростання рівня безробіття, психологічні проблеми кадрів: робота в постійному стресі та тривозі.

6. Крадіжки української сільськогосподарської техніки та продукції: зерна (більше 600 000 тонн), олії, овочів, фруктів та ін.» [5, с. 52].

Зазначені проблеми є найгострішими сьогодні в аграрному секторі, адже провокують зростання цін на сільськогосподарську продукцію, а тому потребують активізацію зусиль на пошуках шляхів їх вирішення. Але це ще не все. За даними Мінагрополітики вже в наступному році урожай в може скоротитися до 40%, адже наразі Україна вже втратила 25% орних земель. Це призводить до напруженості не лише на внутрішньому ринку сільськогосподарської продукції, а й на світових ринках.

Війна в Україні призвела до зміни глобальних моделей торгівлі, виробництва та споживання товарів, про що свідчать дослідження, проведенні Світовим банком у квітні 2022 року. Така динаміка лише сприятиме утримувannya високого рівня цін на аграрну продукцію до кінця 2024 року, тим самим посилюючи інфляцію та послаблюючи продовольчу безпеку. А це вже виклик не лише для України, а для світу в цілому. Саме тому країнами G7 28 червня 2022 року був створений Глобальний альянс з продовольчої безпеки з метою захисту найбільш уразливих верств населення від голоду та недоїдання, а також підтримки України у відновленні аграрного експорту.

Але для вітчизняного аграрного сектору цього замало, оскільки цей сектор потребує підтримки не лише з боку міжнародних організацій та світових лідерів, а й з боку держави, адже війна ще триватиме. Шляхи відновлення аграрного сектору в післявоєнний період вже необхідно шукати, насамперед в напрямку підтримки: людського капіталу, який виступає головним фактором розвитку аграрного сектору, а тому необхідно зосередити зусилля на створенні відповідних умов праці в аграрному секторі; сільськогосподарських професій; досліджень в аграрному секторі; розвитку малого та середнього підприємництва; стійкого та екологічного сільське господарство; розвитку агроінновацій.

Список використаних джерел

1. Державна служба статистики України: офіційний вебсайт. URL : <https://ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 08.11.2022)].

2. В Україні за 2021 рік значно зросло сільгоспвиробництво : які області потрапили у топ. URL : <https://www.unian.ua/economics/agro/v-ukrajini-za-2021-rik-znachno-zroslo-silgospvirobnictvo-de-virobili-naybilshe-novini-11678404.html> (дата звернення: 14.11.2022).

3. Global Food Security Index. URL: <https://impact.economist.com/> (дата

звернення: 25.11.2022).

4. KSE Агроцентр. Загальні збитки від війни в сільському господарстві України сягнули 4,3 млрд дол. США. 2022. URL : <https://kse.ua/ua/about-the-school/news/zagalni-zbitki-vid-viyni-v-silskomu-gospodarstvi-ukrayini-syagnuli-4-3-mlrd-dol-ssha-kse-agrotsentr/>.

5. Негрей М. В., Трофімцева О. В. Аналіз функціонування аграрного сектора в умовах війни. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія «Економічна»*, 2022, випуск 102. с. 49-54.

УДК 338.439:338.432(477)

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВНУТРІШНЬОЇ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ В УКРАЇНІ ЧЕРЕЗ ГНУЧКІСТЬ АГРАРНОГО ВИРОБНИЦТВА

Шевченко А.А. к.е.н., доцент кафедри економічної теорії і економіки підприємства, e-mail: Alisochka1978@gmail.com

Тіманцовський А. В., здобувач 2 курсу факультету економіки та управління, e-mail: atimancovskyj@gmail.com

Одеський державний аграрний університет, м.Одеса, Україна

В умовах сьогодення кожна країна переймається питаннями продовольчої безпеки. Адже вирішення цієї проблеми є невід'ємною частиною економічної політики будь – якої держави. Різні країни обирають свої вектори у вирішенні даного питання. На протязі усієї історії державності питання сталого продовольчого забезпечення населення в зарубіжних країнах було одним із найважливіших, оскільки від нього залежала національна безпека країни. Є ціла низка факторів, дія яких або підсилює або послаблює продовольчу безпеку кожної країни, серед яких дуже великий вплив мають політичні фактори. З іншого боку не можна відокремлювати внутрішню продовольчу безпеку певної країни від світової продовольчої безпеки. Ці рівні безпеки пов'язані між собою і є взаємовизначаючими.

Україна є потужною аграрною державою, а рівень продовольчої безпеки в країні в значній мірі визначається сталим виробництвом аграрної продукції. Сучасні реалії, в яких функціонують аграрії з лютого 2022 р. надто змінились, що потребує їх гнучкого реагування в процесах виробництва та реалізації аграрної продукції.

Відмітимо, що проблема продовольчої безпеки є однією з глобальних проблем сучасності. Звернемо увагу, що в підсумковому документі Саміту ООН «Перетворення нашого світу: порядок денний у сфері сталого розвитку на період до 2030» підкреслено важливість досягнення світової продовольчої безпеки.